

*Архимандрит̄ Мет̄одије,
иїуман Манасїира Прейодобної Прохора Пчињскої*

ИСТОРИЈСКЕ ВЕЗЕ ВРАЊА И СТАРЕ СРБИЈЕ СА ХИЛАНДАРОМ

„Ко жели да буде Мој ученик нека се одрекне себе и узме крст свој и за мнош иде.“¹ Ове речи Господа Христа јесу правило монашког живота, коме тежи сваки монах. Још у раној Цркви било је заједница које су личиле на монашке, а ако читамо Дела апостолска, видећемо да је првим хришћанима све било заједничко.

Началник свега доброга у нашем народу, Свети Сава, следујући управо овом Христовом позиву, оставио је све и упутио се у Врт Пресвете Богородице, на Свету Гору Атонску, да следује Христу. Са својим оцем обновио је манастир Хиландар, да би наши сународници и у овој светињи узносили молитве Богу. На једном другом месту, у подножју српске планине Козјак, византијски цар Роман IV Диоген саградио је манастир у захвалност Светом Прохору, у коме је препознао истинског Божијег човека.

Будући да смо по речима Светога апостола Павла: „сви једно у Христу“², на самом почетку напомињемо да су ове две велике светиње нашег народа нераскидиво повезане. Манастир Хиландар светило је целог нашег рода, а манастир у коме се налазимо несумњиво је светило целога

¹ Према: Мт. 16, 24 и Мк. 8, 34.

² Према: Рим. 12, 5.

пчињског краја, југа Србије и шире од тога. Важно је такође истаћи да су хиландарски монаси били настањени у Манастиру Преподобног Прохора. Последњи међу њима, блаженопочивши архимандрит Пајсије Танасијевић, био је игуман овог манастира од 1993. до 2003. године, када се и упокојио. Архимандрит Пајсије нам је својим животом показао како Светогорци живе, а преласком у вечност – како одлазе у загрљај свом небеском Оцу. Било да живе, било да умиру, они јасно сведоче љубав Божју и силу Васкрсења.

По угледу на манастир Хиландар, а следујући речима Христовим – да је Црква бања спасења³ и да је лекар потребан болеснима⁴, при Манастиру Преподобног Прохора била је основана болница (где су људи лечили и тело и душу), у свему по узору на манастир Хиландар.

У наставку овог текста, драги ми у Христу, чућете колико је дарова манастир Хиландар добијао из ових крајева и колико је насеља и храмова било прибројано овој светињи. Али, и велика љубав манастира Хиландара према овом крају показана је пре неколико година када је, благословом нашег епископа, Преосвећеног владике Пахомија, и благовољењем игумана хиландарског кир Методија, у нашу епархију дошла копија иконе Тројеручице, или како то лепо каже игуман Методије: њен верни препис. Ова светиња налази се у Манастиру Светог Николе у Брању, који је такође био метох манастира Хиландара.

Уздајући се у милост Божију, жеља ми је да све што чујете још више учврсти јединство, не само овог манастира него и свих светиња, којима наша епархија обилује, са Хиландарском светињом.

³ Види: Тит. 3, 5.

⁴ Види: Мт. 9, 12; Мк. 2, 17; Лк. 5, 31.

Са простора јужне Србије, Македоније и Косова и Метохије било је доста прилога манастиру Хиландару. О прилозима са Косова и Метохије, као и Македоније, доста је писано⁵, чак је и одбрањено неколико доктората на ту тему. Због тога ћемо се овде само кратко осврнути на поседе манастира Хиландара на Косову и Метохији.

Оснивачком повељом манастира Хиландара, насталој у другој половини 1198. године, започело је стварање хиландарског властелинства. Хиландару се дарује девет села у Призренској жупи са „парицима“ (потчињеним земљорадницима који су живели у тим селима), затим два винограда и четири пчелињака у тој области, као и још неки дарови изван ње (Хотачка метохија). Увећање хиландарског властелинства настављено је за време Стефана Немањића. Стефан је Хиландару даровао 1200/1201. године 11 села, један трг и једну планину, у Хвосну (Крушевска метохија). Даривања косовско-метохијских поседа Хиландару наставила су се све до времена кнеза Лазара. У његово време, хиландарско властелинство је поседовало 29 насеља. Додамо ли овоме и пет насеља око Косорића, онда је то 34 средњовековна насеља у Крушевској метохији и два села у суседству – укупно 36 насеља и један влашки катун (Петрчани). Поред ових поседа, манастир Хиландар је поседовао и друге веће земљишне целине,

⁵ Када је реч о Косову и Метохији, видети: М. Ивановић, *Метохија, сјоменици и разарања* (Нови Сад, 2012). Библиографија на ову тему је заиста велика. Видети нпр: В. Ћоровић, *Даривање Св. Никише Бањској Хиландару* (Скопље: Гласник СНГ, 1938), 52–58; Д. Живојиновић, „Повеља краља Милутина Хиландару претходно приписивана његовом брату Драгутину“, *Сџари српски архив*, књ. 9, 3–17; М. Ивановић, „Хрисовуља краља Стефана Душана којом хиландарском пиргу у Хрусји поклања цркву Св. Богородице у Липљану (1336/1337–1343)“, *Сџари српски архив*, књ. 13, 33–64.

заједно са насељима и брдима, које су чиниле следеће метохе: Призренска метохија, Добруштанска метохија, метохија Светог Петра Коришког, Косорићка метохија, метохија Светог Архангела у Дреници, Липљанска метохија и Новобрдска метохија. Тако је у области Метохије Хиландар имао 72 насеља и три влашка катуна, а у области Косова 24.

У овом раду ћемо посебну пажњу посветити поседи-ма у околини Врања, а делимично ћемо се осврнути и на остале везе врањског краја са манастиром Хиландаром. Врањски крај је повезан са Хиландаром већ око седам векова, тачније, за овај период имамо веродостојне податке који сведоче о томе.

Манастир (црква) Светог Ђорђа у Ораовици

Цркву Ваведења Богородице у селу Архиљевици, „у земљи жеглиговској“, подигао је на својој баштини великаш цара Стефана Душана, тадашњи севастократор, а потоњи деспот Дејан.⁶ О оснивању цркве и формирању њеног властелинства сведоче два различито датована документа, сачувана у манастиру Хиландару: Документ *Хил. 36* носи датум 10. август 1354, док је у *Хил. 150* забележена година 1348/49. О овој повељи постоји врло обимна литература. Сама повеља не подлеже сумњи, али су дуго времена били спорни година и индикт, јер је датирана 10. августа 1354. године, а у повељи се помиње патријарх

⁶ Х. Матанов, *Княжесѣвоѣшо на Драѣаши. Към истѣорѣяѣа на Североизѣточна Македонѣа в ѣредосманскаѣа ѣѣоха* (Софиѣа, 1997), 55–58 (са картом); П. Драгичевић, „Повеља ‘царице’ Јевдокије и њеног сина Константина о даривању Хиландару њихове баштинске цркве у Архиљевици“, *Стѣари срѣпски архив*, књ. 10 (2011): 87–102.

Сава, који је био патријарх тек од новембра 1354. године. Сву литературу о овој повељи, објављеној до средине тридесетих година XX века, заједно са разним мишљењима, прикупио је Ст. Станојевић.⁷

Једина заједничка хронолошка одредница, индикт X, не слаже се са наведеним годинама. У науци је истакнута спорна традиција обеју исправа, описаних и коментарисаних само у оквиру обимнијих дипломатичких прегледа.⁸ Очигледно млађи примерак *Хил. 150* објављен је више пута, док целовито издање *Хил. 36* доскора није постојало. У међувремену су објављена следећа издања *Хил. 150*: Д. Аврамовић, *Описание древностии србски у Свеџој (Аџонској) Гори* (Београд, 1847), 51–53; F. Miklosich, *Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii* (Wien, 1858), 142–145, бр. 125; Леонид (Кавалин), *Историческое описание сербской царской лавры Хиландаря* (Москва, 1868), 74–76 (извод); В. Korablev, *Actes de Chilandar II, Actes slaves*, Византійскій временникъ 19 (приложение), (Петроградъ, 1915), 510–513, бр. 43. Документ *Хил. 36* у изводу је објавио С. Новаковић, под називом: *Законски сџоменици срѣских држава средњега века* (Београд, 1912), 738–740, изостављајући аренгу, део диспозиције са описом међа и део санкције. Поред ових архивљевичких исправа, постоји и сачувана повеља Дејанових наследника, супруге Евдокије и сина Константина,

⁷ Ст. Станојевић, „Студије о српској дипломатији“, *Глас*, бр. 161 (1934): 46, 50.

⁸ Л. Славева, В. Мошин, *Срѣски љрамоџи од Душаново време* (Прилеп, 1988), 157–159, 155–157; Д. Синдик, *Срѣска средњовековна акџа у манастѣиру Хиландару*, (Београд, 1998), 45, 128. Славева и Мошин су сматрали *Хил. 36* „реконструкцијом“ а *Хил. 150/152* „фалсификатом“. Синдик је, опет, претпостављао да је *Хил. 36* „вероватно аутентичан препис“, а *Хил. 150/152* „вероватно препис“.

којом се 1378/79. године поменута црква поклања манастиру Хиландару.⁹

Старији препис (*Хил. 36*) вероватно је већим делом аутентичан, по свој прилици из седамдесетих или осамдесетих година XIV века. Вероватно је настао у самој Архилевици, а не на владаревом двору. У другом препису (*Хил. 150*), вероватно из првих деценија XV века, диспозиција одступа од старијег примерка. Одређивање времена настанка оригинала отежавају нетачни датуми, неусклађени са садржајем основног текста. Изгубљени оригинал вероватно је настао августа 1355. године.¹⁰ Будући да смо недавно детаљно говорили о овим повељама у монографији о црквама у општини Прешево, нема потребе да то понављамо овде.¹¹

За наш рад, као и за историју Архилевице, значајна је и повеља „царице“ Јевдокије и њеног сина Константи-на Драгаша, којом они поклањају манастиру Хиландару део своје баштинске територије – цркву Архилевицу са њеним поседима. Ова повеља објављивана је више пута: Д. Авраамовић, *Описание древности сръбски у Святой (аѣонској) Гори, съ XIII. лиѣтоірафированы ѣаблица* (Београд, 1847), 55–57; Д. Авраамовић, *Света іора са сїрране вере, художества и ѡвесїнице* (Београд, 1848), 50 (само кратак извод); F. Miklosich, *Monumenta Serbica spectantia*

⁹ Види фусноту бр. 5.

¹⁰ Детаљније о оба преписа видети у: Ж. Вујошевић, „Архилевачка повеља цара Душана“, *Иницијал*, књ.1 (2013): 241–254 и В. Алексић, „Два преписа потврдне хрисовуље Стефана Душана поводом оснивања манастира Ваведење Пресвете Богородице, задужбине севастократора Дејана, у селу Архилевица код Прешева“, *Сїари срїски архив*, књ. 12 (2013): 31–65.

¹¹ Н. Ђокић, Б. Надовеза, М. Марковић, *Прешево и околина у духовној историји срїској народа* (Крушевац, 2021), 56–60.

historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii (Wien, 1858), 190–193; Леонид (Кавалин), *Историческое описание сербской царской лавры Хиландаря*¹² (Москва, 1868), 76–78 (поред аренге, испуштено је и неколико већих делова повеље); В. Korablev, *Actes de Chilandar II, Actes slaves*, Византійскій временникъ 19 (приложение) (Петроградъ, 1915), 535–537; С. Новаковић, *Законски сџоменици*, 446–448 (објављени су делови повеље са законском снагом). Нема већих разлика у читању између појединих старијих издања. Повеља је последњи пут објављена пре десетак година, од стране Павла Драгичевића, под називом: *Повеља „царице“ Јевдокије и њеној – сина Константина о даривању Хиландару њихове башићинске цркве у Архилевици*, Стари српски архив, књ. 10 (Београд, 2011), 87–102. Постојале су недоумице око тачног датовања ове повеље јер се година издавања и индикт нису подударали. Ово питање је убедљиво разрешио М. Благојевић, тако да је данас у потпуности усвојено мишљење да је реч 1378/9. години.¹³

Ради сагледавања целине, дајемо превод Повеље из 1378/9. године, како је објављен код П. Драгичевића (редакцију издања и превод свих докумената извршила је Татјана Суботин Голубовић):

Пошћо се мноїх и великих дарова насладисмо од владике нашеїа Христїа и њеїове пречистїе владичице наше Боїородице, у њу смо сву своју наду йоложили и

¹² Тачан назив је *Историическое ойисание сербской царской лавры Хиландаря и ея ойношения къ царстївамъ сербскому и русскому, сочинение архимандрїїа Леонида*.

¹³ М. Благојевић, „Кнез Лазар – ктитор Хиландара“ у: *Немањићи и Лазаревићи и срїска средњовековна државностї* (Београд, 2004), 346, н. 36; „Кнез Лазар и његови наследници као ктитори Хиландара“, *Јефимија*, бр. 10 (2000): 83; „Господари Срба и Подунавља“ у: *Немањићи и Лазаревићи*, 307–309.

вољно никад не преирешисмо у жељи, ња се надамо да ћемо Њу и до краја живоѡта нашеѡта имаѡти за ѡмоћницу, а чак и више ѡсле смрти. Сѡѡта се ѡштрудисмо и ја, блаѡчастива и христѡљубива ѡсѡѡа царица Јевдокија са превазљубљеним и веома вољеним сином Царсѡва ми Костѡадином, колико је у нашој моћи да ѡриносмо дарове и ѡчасѡти свеѡтим и божасѡвеним црквама, у којима се слика лик Госѡода Боѡта Саваѡта ѡ оваѡлоћењу, ѡе и ми, расѡаљени божасѡвеном ѡубављу, одлучисмо да ѡошаљемо и дарове дарујемо Госѡоду Боѡу и Пречисѡј Њеѡвој Боѡмаѡери, од оноѡта шѡо нам је дао, а још више и са ѡубављу ѡжелесмо (да дамо) храму Пречисѡе Боѡородице који је у Свеѡој ѡри аѡонској, у месѡу званом Хиландар. Знајући Њену искреносѡ према Сину своме, владици нашем Христѡу, да моли владику Христѡа за оно шѡо смо учинили, ѡа заѡо и ми усрдно ѡрилажемо ѡоме храму ове дарове: цркву нашу баѡѡинску Боѡородицу која је у месѡу званом Архиљевица, ѡу цркву са свом обѡѡељи и ризницом, и са целим уређењем, и са свим овим селима и засеѡцима ѡоименично: село Архиљевица, село Колицко, село Руѡинци, село Извор, село Подлешане, село Бела Водица, село Лиѡијаница, село Мокра Пољана, село Глажња, село Домановци, село Гокшинци, село Гѡјановци, село Сѡанчића, село Злокућане, село Дејковци, село Круѡинци, село Скрлинци, село Тудорци, село Друѡошевици, и сва ова ѡо имену како су овде заѡисана свако од њих, и синоре с међама, како их од искона имају, а ѡакође и њиве, и са свим виноѡрадима и са млиновима, ѡе цркве са свиме као шѡо и до данас јесѡе сачувано у целој њеној обѡѡељи, са свим синорима и међама њеним, како је и уѡврђено злаѡоѡечашним заѡисом од ѡсѡодина свеѡѡѡочившеѡ цара Сѡефана, чврсѡо да има, ѡакође и са црквом која је у

Велбужду, звана Госпођино Поље, са реком и међама и ошесима ше цркве, и са свим правинама које ша црква има одувек. И село Козница Кричановска са међама и ошесима и са свим правинама шоша села, како их има од искона; село Сџројково са свим правинама. И у Архилевици друју нову цркву брзої помоћника Свешої Николе у Норчи, шакође са половином шоша селишша, Норче, са свим виноградима и са њивама и са млином и ливадом ше цркве у Прешеву, како има приложено од монаха Неофиша, званої Ђуроман, пошто ју је он саздао, и са свим осталим што ша црква има. А црквеним људима постависмо закон, да буде за њих овако: сваки од њих да даје три дана орања на јодину, а на лето да шо прикуљају у житницу, као што је обичај и друјим мешохијама. Винограде црквене да обрађују по селима, они који су примићури – да праће ишумана са коњима како буде хшео, а остали да доносе црквени шовар на Сџруму; примићури на коњима да обављају црквени посао; а сви да дају цркви овчји и десешак од кошница и да дају на зевар по чешри кабла жита, а друје рабоше ни поданка да немају. И дарова, шакође, Царство нам све ово храму Пречисте Бојородице Хиландарске, и ушврдисмо знамењем и царским белеом, и умешо злата својеручно ово пошисасмо својим именом да буде чвршо и ни од која поколебано до века. И ово наше мало приношеније са истинском вером приносимо божасвеноме и пречистоме светоме храму Твојему, Бојомашу Владичице. Надамо се да ћеш нам Твојим брзим милосрђем на дан Сџрашнога суда Владичиної помоћи, а сада невријашеље и прошивнике наше унишаваш и покораваш. А све ово што је даровано Твоје светоме и божасвеноме храму, ослободисмо од свих рабоша и давања пошодских, да им није прагозиданија,

ни традобљуденија, ни соћа ни иномистра, ни тправне, ни орања, ни жетве, ни вршидбе, ни кошења сена, ни рада у винотраду, ни поноса, ни псара, ни соколара, ниши да има власт над њима неко од властеле (владарјућих), само Манастир Пречисте Богородице Хиландарске. И све ово утврдисмо овим својим записанијем, да стоји непоколебиво и непрекорно и неразориво до века. Молимо и заклињемо у име Господа Бога нашега, Владике Христа, онога кога Бог одреди да после нас царује, да овај наш прилог Богу остане постојан и да га још јаче утврди. Ко ли се од њих дрзне да поквари нешто од више уписано, иако да уништи Господ Бог и пречиста Његова Мама у дан Страшнога суда Христова, и да је проклео од 318 свјетих богоносних оца никејских и од свих свјетих који су од века Богу угодили, и да буде поменути са Јудом богоубицом, амин. Године 6887, индиктион.

У Христу Богу благовјерни
послани Космадин

После више писане заповести и ово наредисмо – колика есодја да се сваке године даје, да се на годину оставља семе од жита из оштинине (заједнице), а сва остала есодја и житио – од свега да се даје по половина и у велики манастир, а друга половина да стоји у кући архиепископа.

По заповести послоје превисоке царице српске кира Јевдокије и посланина Космадина ја, Дмишар Хартофилаковић писах у траду Струмици.¹⁴

¹⁴ П. Драгичевић, „Повеља ‘царице’ Јевдокије и њеног сина Константина о даривању Хиландару њихове баштинске цркве у Архиепископији“, 87–102.

У саставу документа налази се тзв. „Закон људима црквеним“, којим су регулисане обавезе потчињеног становништва према цркви. С обзиром на то да је овом Закону посвећена већа пажња у новије време¹⁵, овде га нећемо анализирати.

Црква Светог Николе у Врању

За цркву Светог Николе у Врању сазнало се у нашој историјској науци из хрисовуље цара Стефана Душана, којом су 1348. године потврђена имања и повластице манастира Хиландара.¹⁶ Та хрисовуља објављена је у другом издању познате Шафарикове збирке *Рамátky drěvního písemnictví Jihoslovanův* (1873), у одељку „Окázку обšанзкеho písmenictví“, 99–103. Главну њену садржину донео је и Ст. Новаковић у својој књизи о законским споменицима српских држава средњег века¹⁷, али је случајно изоставио баш оно место на коме се налази помен цркве Светог Николе у Врању. Хрисовуља је у целини

¹⁵ Е. П. Наумов, *Вторая архилевицкая грамота как исторический источник*, Источники и историография славянского средневековья – сборник статей и материалов, АН СССР, Институт славяноведения (Москва, 1967) 84–100; М. Благојевић, „Закон господина Константина и царице Јевдокије“, *ЗРВИ* 44 (2007): 447–458; М. Благојевић, „Земљораднички закон, средњовековни рукопис“, САНУ, *Одељење друшћених наука, извори српској права*, бр. XIV (2007): 262–263.

¹⁶ Вфра Иванова, „Орђховскиятъ манастиръ и неговитъ грамоти“, *Известия на Историческото дружество въ София*, бр. 11/12 (1932): 10, 105. В. Иванова сматра да има разлога за сумњу у аутентичност ове повеље.

¹⁷ Ст. Новаковић, *Законски сѹоменици српских држава средњеј века* (Београд, 1912), 418–423.

штампана и код Б. Корабљева¹⁸. Међу хиландарским поседима у делу државе цара Стефана Душана који се у хрисовуљи назива „Романијом“ или „земљом грчком“¹⁹, налази се и црковњ свети Николае оу Враны съ сели и съ правинами“, и то на другом месту, одмах после цркве Свете Петке у Тморанима.²⁰

Повеља краља Стефана Душана Хиландару о дару цркве Светог Николе у Врању, издата је између 1343. и 1345. године. Реч је о дару саме црквице, задужбине кнеза Балдовина, и три села (Горње Врање, Доње Врање и Собина)²¹ са међама и виноградима, влашким катуном Псодерци, ливадама, млиновима и свим већ утврђеним правима тих села, заједно са људима чија се имена прецизно наводе. Осим ових података, у повељи се налазе и два закона: закон који је краљ Душан поставио црквеним људима Врањанцима, којим се утврђују обавезе меропаха и отрока према Хиландару, и закон Власима, којим се утврђују обавезе влашког становништва према игуману, иконому и целом манастиру. Ова повеља изазвала је прилично интересовање у српској медиевистици, али и поред тога, нека питања још увек нису расветљена. Први издавач повеље у целини, угледни Александар Соловјев²²,

¹⁸ Б. Корабљева, „Actes de Chilandar, II actes slaves“, *Византијски Временик* XIX (1915) Приложеніе: 493–497.

¹⁹ О томе: К. Јиречек, *Историја Срба III* (1923), 4–5; Л. Соловјев, *Законодавство Стефана Душана* (1928), 72–74; Т. Тарановски, *Историја српској права у Немањинској држави I* (1931), 246–247.

²⁰ Код Шафарика на стр. 102, код Корабљева на стр. 496.

²¹ Према подацима наше повеље, Горње Врање имало је тада 30 кућа, Доње Врање 32 куће, а Собине 10 кућа. Уп. Ђ. Сп. Радојичић, „Феудална породица Багаш из Врања (XIV и почетак XV века)“, *Врањски власник*, књ. 1 (1965): 19.

²² А. Соловјев, „Повеља краља Душана о манастиру Св. Николе у Врањи“, *Прилози КИФ*, књ. 7, св. 1–2 (1927): 107–115.

сматрао је да је „повеља оригинал или званичан препис из XIV века“²³. Потоњи коментатори не баве се питањем аутентичности повеље, али према начину коришћења података које повеља доноси, очигледно је да нису сумњали у мишљење Соловјева.

Анализа последњег документа из комплекса повеља за цркву Светог Николе у Врању указује на приближно време настанка сачуваног документа. То је време после 1413. или 1423. године. Разлози за компилирање старијих повеља у том часу највероватније су били практичне природе.

Имаће које су наши владооци даривали манастиру Хиландару, а које се налазило у врањском крају, прешло је током времена највећим делом у османске руке. Поменуте врањске воденице, ливаде и њиве биле су све до ослобођења Врања (1878) вакувска и џамијска имања.

Друге везе врањског краја са Хиландаром

Ближе везе између братства Манастира Преподобног Прохора Пчињског и братства манастира Хиландара током векова учиниле су да је један број хиландарских монаха прелазео са Свете Горе и окончавао живот у Манастиру Преподобног Прохора, док су неки од пчињских монаха одлазили у Хиландар и након дужег боравка у њему, враћали се поново у свој пчињски манастир. Из тих веза проистекао је и медицински приручник, „Лекаруша Прохоровог лечилишта“, која је била заснована на Диоскоридовом кодексу, а обогаћивана је садржинама из других приручника – највише, како се претпоставља,

²³ *Исшо*, 108.

из „Хиландарског медицинског кодекса“, насталог у Хиландару око средине XIV века, који је писан српском рецензијом и садржи све важније списе тадашње научне европске медицине.

Тако на пример, монах Мартирије Хиландарац долази у Манастир Преподобног Прохора Пчињског 1815. године, а око 1820. године пише житије Преподобног оца Прохора, најстарије за које се зна.

Постоји предање у народу да је и стари храм Свете Петке у Врању на Шапраначком гробљу био метох манастира Хиландара. Познати врањски учитељ с почетка XIX века, Мартирије Хиландарац, живео је неко време код ове цркве.

Што се тиче Старе Србије, то јест садашње Републике Северне Македоније, на њеној територији вековима је постојало преко двадесет хиландарских метоха, о којима постоје детаљна документација, хрисовуље, повеље и разна друга документа. Манастир Хиландар је свагдашњи власник Манастира Светог Никите код Скопља, Цркве Светог Георгија са селом Полошко и другом околином, које је цар Душан 1340. године приложио манастиру Хиландару. Црква Светог пророка Илије у Штипу приложена је Хиландару од стране Константина Дејановића 1381. Године 1882. ова црква је срушена, а на њеном месту подигнута је Хуса Медин Пашина Џамија. Манастир Преподобног Гаврила Лесновског, задужбина војводе Јована Оливера, који га је подигао 1341. године на темељима базилике из доба Преподобног Гаврила Лесновског, у близини његове испоснице, био је метох Хиландара. У овом манастиру радила је српска манастирска школа, која је вршила духовно-просветитељски рад од XIII века до 1886. године.

Манастир Хиландар имао је на десетине метоха у прешевској околини, Злетову, Кочанима, Струмици, Брегалници и на другим местима. Ради се о вредној имовини, о хиљадама хектара плодне земље. Постоје многобројне хрисовуље, касније потврде краљева, турске тапије, бројна историјска изучавања еминентних историчара и научника, те је веома лако извршити идентификацију имовине Царске Лавре Хиландара.

Из свега овог можемо закључити да постоје заиста нераскидиве везе између манастира Хиландара и територије данашње Епархије врањске. Будући да овај крај Србије географски није далеко од манастира Хиландара, било је природно да се управо поменути храмови и места њему дарују. Благодарни Богу за ове везе, надамо се да ће оне бити још присније у будућности.

Узносећи молитве Преподобним и богоносним оцима нашим Сави, Симеону и Прохору и свима преподобним оцима и мајкама који у монашком чину Богу угодише, сви заједно прославимо Оца и Сина и Светога Духа, и сада и увек и кроз сву вечност. Амин.